

Παραδοτέο 4.4 Προτάσεις πολιτικής

Το παραδοτέο 4.4 ανακεφαλαιώνει και συλλέγει όλες τις εθνικές και ευρωπαϊκές προτάσεις πολιτικής που σχεδιάστηκαν σε συνεργασία με τους εταίρους, μαζί με τους μαθητές, το προσωπικό του σχολείου, τους γονείς και τους εμπλεκόμενους φορείς.

Αναφορές και συνεισφορές: Μαρία Σόλε Πιτσιόλι και Κορίνη Ράιερ - ΑΑ Ιταλία, Μάρα Γκιντόρτσι - Afolmet, Ιρίνα Σορέσκου - CPE, Νέλε Κελχτερμανς - UCLL, Μαρία Μουρτζάκη – ΑΑ Ελλάς.

Επίβλεψη και συντονισμός: Μαρία Σόλε Πιτσιόλι - ActionAid Ιταλία.

Αυτή η αναφορά έχει παραχθεί με τη χρηματοδοτική υποστήριξη του Προγράμματος Δικαιωμάτων, Ισότητας και Πολιτικής Υψηκότητας (REC) της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το περιεχόμενο της αναφοράς αυτής είναι αποκλειστικά ευθύνη της ActionAid Ιταλίας και των εταίρων του «Youth for Love 2» και δεν μπορεί κατ' ουδέν τρόπο να ερμηνευτεί ως απηχούμενο τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Το έργο «Youth for Love 2» ή YFL2, που συγχρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα Δικαιωμάτων, Ισότητας και Πολιτικής Υψηκότητας (REC) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει ως στόχο την πρόληψη, τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση της βίας μεταξύ εφήβων (14-18 ετών) σε 5 κοινότητες σε 4 ευρωπαϊκές χώρες (Ιταλία, Βέλγιο, Ελλάδα, Ρουμανία). Το έργο προωθεί την υιοθέτηση θετικών συμπεριφορών και συμπεριλαμβάνει τους νέους, τις οικογένειές τους, τους εκπαιδευτικούς και το σύνολο της κοινότητας σε τοπικές πρωτοβουλίες των ίδιων των νέων για την πρόληψη και αντιμετώπιση του προβλήματος. Το «Youth for Love 2» αποτελεί τη συνέχιση του έργου «Youth for Love» ή YFL1, που υλοποιήθηκε από το 2019 έως το 2021 στις ίδιες χώρες, και εστίασε στην έμφυλη βία και της εκφάνσεις αυτής στο σχολικό πλαίσιο (SRGBV).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το έργο στοχεύει στα εξής:

- Ανάπτυξη και δοκιμή ενός ολοκληρωμένου εκπαιδευτικού προγράμματος για την πρόληψη και διαχείριση της βίας μεταξύ συνομηλίκων σε **5 κοινότητες** στην Ευρώπη.
- Ενημέρωση και εκπαίδευση **190 εκπαιδευτικών** για την ενίσχυση των δεξιοτήτων τους στην πρόληψη και διαχείριση της βίας μεταξύ συνομηλίκων και για την ενδυνάμωσή τους ώστε να λειτουργούν ως σημείο αναφοράς για το ζήτημα της βίας στο σχολείο.
- Συμμετοχή **50 γονέων ή κηδεμόνων** σε ένα ειδικό πρόγραμμα εκπαίδευσης για την ενίσχυση του ρόλου τους στην πρόληψη και διαχείριση της βίας μεταξύ συνομηλίκων σε επίπεδο σχολείου και κοινότητας, καθώς και για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους για την παροχή υποστήριξης.
- Παροχή σε **400 μαθητές** ενός ισχυρού γνωστικού υποβάθρου και κατανόησης της βίας μεταξύ συνομηλίκων μέσω ενός συμμετοχικού εκπαιδευτικού προγράμματος.
- Συμμετοχή **200 νέων** στην χαρτογράφηση των αναγκών των τοπικών κοινοτήτων που σχετίζονται με τη βία μεταξύ συνομηλίκων, με ιδιαίτερη προσοχή στους νέους, και συμμετοχή ολόκληρης της εκπαιδευτικής κοινότητας σε δράσεις για την πρόληψη και την καταπολέμησή της.
- **Συνηγορία** σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω μίας συμμετοχικής διαδικασίας για τον σχεδιασμό προτάσεων πολιτικής, η οποία συμπεριλαμβάνει εκπαιδευτικούς, μαθητές και γονείς, νέους, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, κινήματα και υπεύθυνους χάραξης πολιτικής.
- Ευαισθητοποίηση του κοινού για το πρόβλημα της βίας μεταξύ συνομηλίκων και συμμετοχή **1,5 εκατομμυρίου** νέων σε όλη την Ευρώπη μέσω δραστηριοτήτων επικοινωνίας.

Η κοινοπραξία του έργου αποτελείται από τους ευρωπαϊκούς οργανισμούς: ActionAid Italia (Ιταλία), ActionAid Ελλάς (Ελλάδα), UC Limburg (Βέλγιο), AFOL-Agenzia Metropolitana per la Formazione, l'Orientamento e il Lavoro (Ιταλία) και CPE - Fundatia Centrul Parteneriat Pentru Egalitate (Ρουμανία).

Το έργο συγχρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα Δικαιωμάτων, Ισότητας και Πολιτικής Υψηκότητας (REC) της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Διάρκεια του έργου: Μάιος 2021 - Απρίλιος 2023

Σύνοψη

Αυτή η έκθεση περιγράφει τα κύρια στοιχεία και τις προτάσεις πολιτικής που σχεδιάστηκαν από τους εταίρους σε συνεργασία με τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς και άλλους εμπλεκόμενους φορείς κατά τη διάρκεια των δύο ετών του έργου και παρουσιάστηκαν σε υπεύθυνους χάραξης πολιτικής.

Κατά την πρώτη χρονιά του έργου, δημιουργήθηκαν εθνικές στρατηγικές συνηγορίας προκειμένου να διασφαλιστεί η συμμετοχή των υπευθύνων χάραξης πολιτικής και σχετικών φορέων σε δράσεις συνηγορίας. Μέσα από **20 συναντήσεις με εθνικούς φορείς, 11 συναντήσεις με υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και συνολικά 5 εθνικά και διεθνή εργαστήρια συνηγορίας**, η κοινοπραξία ενέπλεξε στην κατάρτιση των τελικών προτάσεων συνολικά **323 ωφελούμενους, συμπεριλαμβανομένων 17 ειδικών στην εκπαίδευση, 8 ειδικών στο φύλο, 3 ψυχολόγων, 49 μελών των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, 64 τοπικών, εθνικών και ευρωπαϊκών υπευθύνων χάραξης πολιτικής, 24 γονέων, 98 εκπαιδευτικών, 34 μαθητών/νέων που συμμετέχουν στα κοινά σε εθνικό/ευρωπαϊκό επίπεδο, 3 μελών της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, 1 δημοσιογράφου, 9 πολιτών και 1 ειδικού παιδικής προστασίας**. Οι συμμετέχοντες ενεπλάκησαν στην ανάλυση και στη συγγραφή των τελικών εθνικών προτάσεων για την πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας μεταξύ συνομηλίκων, που είναι το τελικό αποτέλεσμα της δράσης συνηγορίας.

1. Ανάλυση σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Από την υλοποίηση του YFL1, οι εταίροι είχαν συλλέξει δεδομένα από βιβλιογραφία και έρευνες τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Και στα δύο επίπεδα, τα αξιόπιστα δεδομένα για τη βία των νέων είναι ανεπαρκή, καθώς υπάρχουν ελάχιστες διαθέσιμες μελέτες για την εμφάνιση και τις επιπτώσεις της νεανικής βίας. Επιπλέον, τα δεδομένα συχνά εντοπίζουν μόνο ενδείξεις εκφοβισμού και κυβερνοεκφοβισμού, τα οποία δεν μπορούν να θεωρηθούν εξαντλητικά του προβλήματος, ειδικά για τους εφήβους.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) χαρακτηρίζει τη βία των νέων ως σημαντικό δημόσιο υγειονομικό ζήτημα. Η βία των νέων μπορεί να λάβει πολλές μορφές, συμπεριλαμβανομένων της φυσικής, λεκτικής, ψυχολογικής και σεξουαλικής βίας. Η έκθεση της UNICEF του 2018 με τίτλο "Ένα Καθημερινό Μάθημα: #ΤΕΛΟΣστηβία στα Σχολεία" δείχνει ότι οι μισοί μαθητές ηλικίας 13-15 ετών υφίστανται εκφοβισμό ή συμμετέχουν σε καυγάδες κατά τη διάρκεια του έτους. Η Στρατηγική του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Παιδιού 2016-2021 έχει προσδιορίσει την πρόληψη της βίας ως έναν από τους πέντε τομείς υψηλής προτεραιότητας για την προώθηση των δικαιωμάτων των παιδιών.

Έρευνες δείχνουν ότι υπάρχουν πολλοί παράγοντες που επηρεάζουν τη βία των νέων και απαντώνται σε διάφορα επίπεδα: το ατομικό επίπεδο (π.χ. προσωπικοί και συμπεριφορικοί παράγοντες), το

επίπεδο της οικογένειας και των στενών σχέσεων (π.χ. αρνητικές επιρροές από συνομήλικους, έλλειψη κοινωνικοποίησης, κακές σχέσεις μεταξύ γονέων-παιδιών, αντικοινωνικές συμπεριφορές των γονέων κ.ά.) και το επίπεδο της κοινότητας και της κοινωνίας (π.χ. χαμηλή κοινωνική συνοχή, ανισότητα, ανασφάλεια, φύλο και πολιτισμικές νόρμες) (Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων, ΠΟΥ, 2015). Παράλληλα, υπάρχουν θετικοί παράγοντες σε κάθε επίπεδο για να μειωθεί η πιθανότητα νεανικής βίας. Καθημερινά, οι μαθητές αντιμετωπίζουν πολλούς κινδύνους, συμπεριλαμβανομένων των καυγάδων, της πίεσης να ενταχθούν σε συμμορίες, του εκφοβισμού – είτε στο σχολείο είτε στο διαδίκτυο, της βίαιης τιμωρίας, της σεξουαλικής παρενόχλησης και της ψυχολογικής βίας. Στο άμεσο μέλλον, αυτοί οι κίνδυνοι επηρεάζουν τις σπουδές τους, ενώ μακροπρόθεσμα μπορεί να οδηγήσουν σε κατάθλιψη, άγχος, ή ακόμα και αυτοκτονία. Η βία συχνά αποτελεί εμπόδιο στην αντιμετώπιση άλλων καίριων κοινοτικών ζητημάτων, όπως η υγεία και η κοινωνική φροντίδα, καθώς οι επενδύσεις στην κοινότητα περιορίζονται λόγω φόβου και αστάθειας. Συνεπώς, η πρόληψη της βίας αποτελεί συχνά προϋπόθεση για την επιτυχή εφαρμογή πολιτικών υγείας και κοινωνικής πολιτικής.

Επιπρόσθετα, η βία μεταξύ συνομηλίκων και η έμφυλη βία έχουν ιδιαίτερα πολύπλοκα και πολυδιάστατα χαρακτηριστικά στους έφηβους. Περιλαμβάνουν διάφορες εκφάνσεις φυσικής, σεξουαλικής και/ή ψυχολογικής βίας, όπως λεκτική βία, εκφοβισμός, σεξουαλική παρενόχληση και κακοποίηση, εξαναγκασμός, καυγάδες, ή/και βιασμός. Τα τελευταία χρόνια, και ιδιαίτερα ως αποτέλεσμα των μέτρων πρόληψης και αντιμετώπισης της πανδημίας COVID-19, η βία έχει γίνει ακόμα πιο "αόρατη", κυρίως στο διαδίκτυο. Αυτό το γεγονός καθιστά την αναγνώριση, την αντιμετώπιση και την πρόληψη της βίας ακόμα πιο πολύπλοκο εγχείρημα.

Οι παραπάνω μορφές βίας συχνά εμφανίζονται ταυτόχρονα και ενισχύουν η μία την άλλη. Το φύλο είναι ένας καίριος παράγοντας πίσω από πολλές μορφές βίας, και το πρίσμα του φύλου στην ανάλυση της βίας μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη διατομεακών προσεγγίσεων για την πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας, χρήσιμες για την αντιμετώπιση όλων των μορφών διάκρισης.

Οι εμπειρίες των νέων όσον αφορά τη βία διαφέρουν ανάλογα με το φύλο και το σεξουαλικό προσανατολισμό τους, την καταγωγή και το κοινωνικοοικονομικό τους υπόβαθρο, ακόμα και την κατάσταση υγείας τους. Έρευνες δείχνουν ότι τα κορίτσια είναι πιθανότερο να βιώνουν ψυχολογικό εκφοβισμό, παρενόχληση στον κυβερνοχώρο (ηλεκτρονική παρενόχληση), σεξουαλική βία και παρενόχληση. Από την άλλη, τα αγόρια συχνά βιώνουν σωματική βία (τιμωρία) σε υψηλότερο ποσοστό από τα κορίτσια. Ένας αυξανόμενος αριθμός στοιχείων δείχνει, επίσης, ότι οι περισσότεροι ΛΟΑΤΚΙ+ νέοι αναφέρουν ότι έχουν υπάρξει θύματα εκφοβισμού ή άλλων μορφών βίας λόγω του σεξουαλικού τους προσανατολισμού ή λόγω της ταυτότητας/έκφρασης φύλου τους. Γενικότερα, άτομα που αποκλίνουν από τις παραδοσιακές ή δυαδικές νόρμες του φύλου αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο κίνδυνο να υποστούν βία. Η έμφυλη βία μπορεί να συμβεί τόσο μέσα όσο και γύρω από τα σχολεία, καθώς και κατά τη διαδρομή από και προς το σχολείο. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (emails) και τα κινητά τηλέφωνα αποτελούν ως νέα μέσα για εκφράσεις

της βίας, όπως η παρενόχληση στο διαδίκτυο (ηλεκτρονική παρενόχληση), η προσέγγιση ανηλίκων με στόχο την κακοποίηση (online grooming) και το trolling¹.

2. Youth for Love 2 - Διάγνωση σε επίπεδο σχολείου

Κατά τη διάρκεια του YFL1, οι εταίροι πραγματοποίησαν μια διάγνωση σε επίπεδο σχολείου σε μαθητές και μαθήτριες, εκπαιδευτικούς και γονείς, για να εντοπίσουν και να αναλύσουν τα προβλήματα, τις αιτίες και τις επιπτώσεις της βίας. Κατά τη διάρκεια του YFL2, οι εταίροι συνέλεξαν επιπλέον στοιχεία για να προσαρμόσουν τις προσεγγίσεις και τις μεθοδολογίες του YFL2.

Πέρα από τις διαφορές στο εθνικό και τοπικό πλαίσιο, η βία εντός και εκτός σχολείου αναφέρεται ως μια ευρέως διαδεδομένη εμπειρία στις μαρτυρίες των μαθητών, των εκπαιδευτικών και των γονέων. Στις μαρτυρίες των μαθητών και των μαθητριών εμφανίζονται όλες οι μορφές βίας: σωματική, ψυχολογική και λεκτική. Έγινε αναφορά τόσο σε online όσο και σε offline τύπους βίας, και είναι σαφές ότι οι δυο αυτές μορφές βίας συνδυάζονται: η βία συχνά αναπτύσσεται μεταξύ της ζωής εντός και εκτός διαδικτύου. Έχουν εντοπιστεί πολλοί λόγοι πίσω από τη βία, και συχνά το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στα οικογενειακά προβλήματα εκείνων που διαπράττουν βίαιες πράξεις, τόσο για τα κορίτσια όσο και για τα αγόρια. Έτσι, τα κορίτσια και τα αγόρια θεωρούνται ταυτόχρονα θύματα και θύτες. Οι επικρατέστερες μορφές βίας ποικίλλουν ανάλογα με τη χώρα: για παράδειγμα, ενώ το "cat-calling" (μια μορφή λεκτικής σεξουαλικής παρενόχλησης που υφίστανται τα κορίτσια στους δημόσιους χώρους) είναι διαδεδομένο τόσο στο Βέλγιο όσο και στην Ιταλία, στη Ρουμανία τα κορίτσια και τα αγόρια εκφοβίζονται για σωματικές αναπηρίες, ενώ στην Ελλάδα ο ρατσισμός είναι ένα από τα βασικά θέματα που αναδείχθηκαν στις ομάδες εστίασης.

Οι μαθητές, τόσο τα κορίτσια όσο και τα αγόρια, περιγράφουν τη βία ως «αναπόφευκτη». Για παράδειγμα, τα κορίτσια που υφίστανται catcalling συχνά το εκλογικεύουν, αναφέροντας ότι τα αγόρια και οι άντρες «θα συμπεριφέρονται πάντα ως άντρες» και πως η κατάσταση αυτή δεν μπορεί να αλλάξει. Μια παρόμοια κατάσταση επικρατεί και για τη βία λόγω ρατσισμού ή ικανοτήτων. Σύμφωνα με τα στοιχεία που συλλέχθηκαν, η πανδημία έχει επιδεινώσει ένα ήδη δύσκολο κλίμα, όσον αφορά την αύξηση του θυμού, των εκπαιδευτικών ανισοτήτων και, συνεπώς, της βίας.

Πρόκειται για μια σημαντική παρατήρηση του έργου που απαιτεί ειδική παρέμβαση.

Ένα οριζόντιο αποτέλεσμα σε όλα τα σχολεία και τις χώρες είναι το βάρος της ευθύνης που επιρρίπτεται στους εκπαιδευτικούς, λόγω της έλλειψης κατάλληλων εργαλείων και ειδικής κατάρτισης, καθώς και το αίτημα για περισσότερα μέτρα πρόληψης, πέραν αυτών που ήδη εφαρμόζονται για την αντιμετώπιση της βίας, όταν αυτή έχει ήδη εκδηλωθεί.

Τέλος, οι οικογένειες των μαθητών φαίνεται να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση της βίας μεταξύ των μαθητών και των μαθητριών. Πράγματι, σε όλες τις χώρες, οι μαθητές και οι μαθήτριες, οι εκπαιδευτικοί, ακόμη και οι ίδιοι οι γονείς, αναγνωρίζουν ότι αυτό που

---

¹ UNESCO and UN Women, Global guidance on addressing school-related gender-based violence, 2016

συμβαίνει μέσα στην οικογένεια έχει μεγάλο αντίκτυπο στη ζωή τόσο των αγοριών όσο και των κοριτσιών.

Συνεπώς, με βάση τα στοιχεία και τα συμπεράσματα από το προηγούμενο έργο, το έργο "Youth 4 Love 2" προτείνει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση με πολλούς εμπλεκόμενους φορείς, στην οποία συμμετέχουν φορείς που συνήθως δεν συνεργάζονται, όπως οι νέοι, οι γονείς, οι εκπαιδευτικοί (σχολείο και τοπική κοινότητα), οι ενώσεις, οι ιδιωτικοί πάροχοι υπηρεσιών (ιδιωτικός και τρίτος τομέας), οι δημόσιες υπηρεσίες και οι αρχές (δημόσιος τομέας) σε τοπικό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

3. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η πρόληψη της βίας μεταξύ συνομηλίκων και της έμφυλης βίας εντός και εκτός σχολείου αναγνωρίζεται ως προτεραιότητα για κάθε χώρα. Όσο για τις ευρωπαϊκές κατευθυντήριες γραμμές, η εκπαίδευση διαδραματίζει βασικό ρόλο στην αμφισβήτηση των αρνητικών κοινωνικών προτύπων που οδηγούν στη βία των νέων. Η ΕΕ αναγνωρίζει ότι η αντιμετώπιση όλων των μορφών σχολικής βίας, συμπεριλαμβανομένου του σχολικού εκφοβισμού, είναι απαραίτητη για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης ή ΣΒΑ (Sustainable Development Goals - SDG). Έμφαση δόθηκε στον ΣΒΑ 4, ο οποίος αποσκοπεί στην εξασφάλιση ποιοτικής εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και ισότιμης εκπαίδευσης και στην προώθηση ευκαιριών δια βίου μάθησης για όλους, και στον ΣΒΑ 16, ο οποίος αποσκοπεί στην προώθηση αρμονικών κοινωνιών χωρίς αποκλεισμούς. Παρόλο που έχουν ληφθεί νομοθετικές πρωτοβουλίες σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ έπειτα από διάφορες συστάσεις της ΕΕ για την καταπολέμηση της βίας και της κακοποίησης, οι έφηβοι παραμένουν σε μεγάλο βαθμό εκτεθειμένοι, λόγω της έλλειψης πολιτικών που να απευθύνονται σε αυτή την ηλικιακή ομάδα και λόγω του γεγονότος ότι πολλές από τις δράσεις που έχουν τεθεί σε εφαρμογή δεν συμπεριλαμβάνουν μια ευρύτερη προοπτική σχετικά με τη βία και δεν λαμβάνουν υπόψη τα πολιτισμικά πλαίσια αναφοράς.

Τις τελευταίες δεκαετίες, υπάρχουν στοιχεία που αποδεικνύουν ότι η διδασκαλία των γνωστικών, συναισθηματικών, κοινωνικών και σωματικών πτυχών της σεξουαλικότητας μπορεί να έχει θετικό αντίκτυπο στη σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία των παιδιών και των νέων. Επίσης, τα νέα στοιχεία δείχνουν ότι η παροχή προγραμμάτων σεξουαλικής αγωγής σε παιδιά και νέους στο σχολείο μπορεί να έχει θετική επίδραση σε ευρύτερα κοινωνικά ζητήματα, όπως η ισότητα των φύλων, τα ανθρώπινα δικαιώματα, η ευημερία και η ασφάλεια των παιδιών και των νέων. Σύμφωνα με την UNESCO, η σεξουαλική αγωγή πρέπει να υιοθετεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση: ένα ωρολόγιο πρόγραμμα σπουδών για τις γνωστικές, συναισθηματικές, σωματικές και κοινωνικές πτυχές της σεξουαλικότητας. Τα προγράμματα σεξουαλικής αγωγής μπορούν να πραγματοποιούνται ένα ευρύ φάσμα θεμάτων, όπως η σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία (συμπεριλαμβανομένων των σεξουαλικά μεταδιδόμενων νοσημάτων και της εγκυμοσύνης σε νεαρή ηλικία), οι σχέσεις, ο σεξουαλικός προσανατολισμός και οι ρόλοι των φύλων. Διεθνείς οργανισμοί - συμπεριλαμβανομένου του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ) και άλλων φορέων των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) - έχουν θέσει διάφορους στόχους και πρότυπα σχετικά με τη σεξουαλική

αγωγή, τους οποίους αναμένεται να πληρούν τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεταξύ άλλων. Ωστόσο, καθώς η εκπαίδευση παραμένει αρμοδιότητα των κρατών μελών, υπάρχουν σημαντικές διαφορές στο περιεχόμενο, την παροχή και την οργάνωσή της μεταξύ των κρατών μελών. Λίγα κράτη μέλη εστιάζουν σε θέματα ρόλων και στερεοτύπων των φύλων, αμοιβαίας συναίνεσης, και διδάσκουν για θέματα ΛΟΑΤΚΙ+ και αντιμετωπίζουν το ζήτημα των διαδικτυακών μέσων ενημέρωσης και της σεξουαλικότητας. Όλα αυτά είναι επίσης θέματα που περιλαμβάνονται στην καθοδήγηση του ΠΟΥ και της UNESCO.²

Παρόλο που η ΕΕ έχει κυρίως έναν ρόλο καθοδήγησης για τα μέλη της σε θέματα εκπαίδευσης, η κοινοπραξία γνωρίζει ότι το 2023 δημιουργήθηκε μια ειδική ομάδα εργασίας εντός του Ευρωπαϊκού εκπαιδευτικού χώρου (ΕΕΑ) για να υποστηρίξει την εφαρμογή και την παρακολούθηση της σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με τις Διαδρομές προς τη Σχολική Επιτυχία, προωθώντας την αμοιβαία μάθηση και την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών, σε θέματα που σχετίζονται με την ευημερία στο σχολείο.

Για την ομάδα αυτή, αλλά και για άλλους ενδιαφερόμενους φορείς εκπαίδευσης στην ΕΕ, τα συγκεκριμένα θέματα που συνιστά το έργο για τον τομέα της εκπαίδευσης σε όλες τις χώρες είναι τα εξής:

- Συνεργασία των εκπροσώπων των μαθητών και των εκπαιδευτικών για τον σχεδιασμό των μελλοντικών Προγραμμάτων Σπουδών για τον 21ο αιώνα και ειδική μέριμνα για την παροχή συναισθηματικής και σεξουαλικής αγωγής σε όλους τους μαθητές και τις μαθήτριες. Οι μαθητές και οι μαθήτριες, αλλά και οι εκπαιδευτικοί ισχυρίζονται ότι θα εμβαθύνουν σε αυτά τα θέματα, συμπεριλαμβανομένων των διαφορών μεταξύ της φυλετικής ταυτότητας, του βιολογικού φύλου, του σεξουαλικού προσανατολισμού και των αρχών του τρανσφεμινισμού. Μαζί διεκδικούν αυτή την εκπαίδευση, δηλαδή την σεξουαλική αγωγή που περιλαμβάνει τη μάθηση για τις γνωστικές, συναισθηματικές, κοινωνικές, διαδραστικές και σωματικές πτυχές της σεξουαλικότητας³.
- Έμφαση στην προώθηση ενεργών μεθοδολογιών για όλο το προσωπικό του σχολείου, όπως οι peer to peer και οι συμμετοχικές μεθοδολογίες που ενισχύουν την ευημερία των μαθητών και των μαθητριών στην σχολική ζωή για την πρόληψη κάθε μορφής βίας.
- Σεβασμός στην απαίτηση των νέων (και ιδιαίτερα των εφήβων) για περισσότερους φυσικούς χώρους για τους ίδιους, καθώς και για συνεχή ψυχολογική υποστήριξη για την αντιμετώπιση των αλλαγών και τραγωδιών που επέφερε ο COVID-19.

---

² European Platform for Investing in Children (EPIC), Sexuality education across the European Union: an overview, November 2020

³ WHO Regional Office for Europe and BZgA (2010). 'Standards for Sexuality Education in Europe: A framework for policy makers, educational and health authorities and specialists'. World Health Organization: Cologne. Available from https://www.bzga-whocc.de/fileadmin/user_upload/WHO_BZgA_Standards_English.pdf

- Δημιουργία μιας ομάδας εμπειρογνομόνων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την προώθηση της ευημερίας στο σχολείο, η οποία θα διερευνήσει τις υπάρχουσες πρακτικές και θα αναπτύξει κατευθυντήριες γραμμές για τα σχολεία. Σκοπός της θα είναι η δημιουργία ενός θετικού σχολικού περιβάλλοντος που θα βασίζεται στην ισότητα, τη γλώσσα χωρίς αποκλεισμούς και την εξάλειψη των διακρίσεων.

4. ΚΟΙΝΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΧΩΡΕΣ

Όπως αναφέρθηκε στην τελική διεθνή συνάντηση, η κοινοπραξία κατέληξε σε σημεία συνηγορίας που συντέθηκαν σε κοινές προτάσεις:

- Σε επίπεδο Λυκείου, κάθε φορέας της κοινότητας αναγνωρίζει ότι είναι απαραίτητο κάθε Λύκειο να ασχοληθεί με τον σχεδιασμό εσωτερικών διαδικασιών και μηχανισμών για την πρόληψη και τη διαχείριση της βίας μεταξύ συνομηλίκων και της έμφυλης βίας στο σχολείο, μέσω μιας συμμετοχικής διαδικασίας στην οποία θα συμμετέχει κάθε μέλος της κοινότητας του σχολείου. Ορισμένα στοιχεία φαίνεται να είναι κοινά μεταξύ των χωρών.
- Η παρουσία συγκεκριμένων επαγγελματιών (όπως ένας/μια εξειδικευμένος/η εκπαιδευτικός) είναι πολύ σημαντική για τη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των μαθητών και των εκπαιδευτικών, μεταξύ των εκπαιδευτικών και των γονέων, μεταξύ των σχολείων και των φορέων της κοινότητας.
- Εισαγωγή ενός συμμετοχικού μηχανισμού ώστε οι μαθητές και οι μαθήτριες να έχουν έναν ειδικό χώρο για ελεύθερη έκφραση και ψυχολογική υποστήριξη, αλλά και τη δυνατότητα να συναποφασίζουν για τις πολιτικές του σχολείου, ώστε να έχουν θετική αλληλεπίδραση με τους συμμαθητές τους και τους εκπαιδευτικούς.
- Ενίσχυση της ψυχολογικής υποστήριξης σε συνεργασία με την εκπαιδευτική κοινότητα, αλλά και με την προοπτική της αλληλοϋποστήριξης, προσφέροντας ασφαλείς χώρους για συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων.
- Ενίσχυση της κατάρτισης των εκπαιδευτικών για τη σεξουαλικότητα και τη συναισθηματικότητα στο πλαίσιο της υποχρεωτικής κατάρτισης και της δια βίου μάθησης, ώστε να είναι καλύτερα εξοπλισμένοι για τον εντοπισμό και τη διαχείριση καταστάσεων βίας.
- Ενίσχυση του πρωτοκόλλου πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας μεταξύ συνομηλίκων και έμφυλης βίας σε τοπικό επίπεδο μεταξύ των σχολείων και των τοπικών υπηρεσιών για καλύτερη συνεργασία με τους φορείς και την εφαρμογή κοινών αξιών στις διαδικασίες αυτές.

Σε εθνικό επίπεδο, είναι προφανές ότι κάθε χώρα έχει διαφορετικό σύστημα, κατευθυντήριες γραμμές και διακυβέρνηση, αλλά φαίνεται ότι όλες συμφωνούν στο παρακάτω σημείο:

- Αίτημα για την εισαγωγή στα εθνικά προγράμματα σπουδών της υποχρεωτικής σεξουαλικής αγωγής για τους μαθητές και τις μαθήτριες, η οποία θα πρέπει να υιοθετεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση. Δηλαδή, μια διαδικασία διδασκαλίας και μάθησης σχετικά με τις γνωστικές, συναισθηματικές, σωματικές και κοινωνικές πτυχές της σεξουαλικότητας, μέσα στο πρόγραμμα σπουδών.

4.1 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ – ActionAid Ελλάς

Στην Ελλάδα, το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων είναι η αρμόδια κρατική αρχή για όλα τα θέματα που αφορούν στην εκπαίδευση, σε όλες τις βαθμίδες. Πρέπει να σημειωθεί ότι το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα χωρίζεται σε τρεις βαθμίδες, εκ των οποίων οι δύο πρώτες είναι υποχρεωτικές: έξι χρόνια δημοτικού, τρία χρόνια γυμνασίου και τρία χρόνια λυκείου ή επαγγελματικών σπουδών. Το Υπουργείο είναι αρμόδιο για την άσκηση ελέγχου στα σχολεία, τον εντοπισμό των ελλείψεων, τη σύνταξη, εισήγηση και εφαρμογή των σχετικών νομοθετικών και πολιτικών μέτρων, τη διαμόρφωση των αναλυτικών προγραμμάτων και το συντονισμό όλων των θεμάτων που σχετίζονται με τη διδασκαλία. Οι ανησυχίες σχετικά με τον εκφοβισμό και τη βία μεταξύ συνομηλίκων στα ελληνικά σχολεία αυξάνονται την τελευταία δεκαετία, καθώς ολοένα και περισσότερα περιστατικά καταγγέλλονται εναντίον ΛΟΑΤΚΙ+ μαθητών, νεαρών κοριτσιών και σε ορισμένες περιπτώσεις εναντίον εξαιρετικά ευάλωτων μαθητών και μαθητριών με αναπηρίες. Τον Φεβρουάριο του 2011, το Υπουργείο Παιδείας σε συνεργασία με τον Αναπληρωτή Συνήγορο του Παιδιού εξέδωσε εγκύκλιο με προτάσεις καλών πρακτικών και μέτρων που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην πρόληψη και εξάλειψη της μαθητικής βίας μεταξύ μαθητών. Οι διατάξεις του ποινικού κώδικα εφαρμόζονται σε περιπτώσεις δραστών ηλικίας 15 ετών και πάνω, συμπεριλαμβανομένων των περιπτώσεων σχολικής βίας.

Επιπλέον, το 2013 ιδρύθηκε το Παρατηρητήριο Πρόληψης της Σχολικής Βίας και του Εκφοβισμού με πρωτοβουλία του Υπουργείου Παιδείας, το οποίο δεν είναι πλέον ενεργό. Σήμερα, οι περισσότερες δραστηριότητες που στοχεύουν στην ευαισθητοποίηση και την πρόληψη της βίας και του εκφοβισμού μεταξύ συνομηλίκων στα σχολεία οργανώνονται και υλοποιούνται από τα Περιφερειακά Κέντρα Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού (ΠΕ.Κ.Ε.Σ.) που λειτουργούν σε τοπικό επίπεδο. Αυτά έχουν την ευθύνη της ενίσχυσης της αυτονομίας των σχολικών μονάδων, με την εισαγωγή μέτρων και πρακτικών που ανταποκρίνονται στις υπάρχουσες ανάγκες. Κάθε σχολείο υιοθετεί έναν εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας που βασίζεται στις αρχές της απρόσκοπτης, ισότιμης πρόσβασης στις σχολικές διαδικασίες για όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας, του αμοιβαίου σεβασμού, της αλληλεγγύης και της δημοκρατίας. Στην Ελλάδα δεν υπάρχει εκπαιδευτική στρατηγική ή σχέδιο δράσης για την εκπαίδευση. Ένα πολύ σταθερό χαρακτηριστικό του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα είναι η έλλειψη ενός συγκροτημένου στρατηγικού οράματος. Είναι σύνηθες φαινόμενο κάθε νέα κυβέρνηση να εισάγει σημαντικές -ακόμη και διαρθρωτικές- αλλαγές, των οποίων η επίδραση είναι βραχυπρόθεσμη ή μεσοπρόθεσμη και δεν αξιολογείται σωστά με στόχο οι αλλαγές να προσαρμοστούν/βελτιωθούν/καταργηθούν με βάση συγκεκριμένα στοιχεία. Η σταθερή έλλειψη αξιόπιστων και επικαιροποιημένων στοιχείων για την παρακολούθηση των εξελίξεων γύρω από την εκπαίδευση στη χώρα αποτελεί σημαντικό πρόβλημα.

Όσον αφορά άλλα νομοθετικά και πολιτικά μέτρα για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας μεταξύ συνομηλίκων και του εκφοβισμού στα ελληνικά σχολεία, αξίζει να αναφέρουμε τον νόμο 4531/2018 που ενσωμάτωσε τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης στο ελληνικό νομικό σύστημα. Σύμφωνα με το άρθρο 14 της Σύμβασης, η εκπαίδευση είναι καθοριστικής σημασίας για την πρόληψη και την καταπολέμηση της έμφυλης βίας. Αν και τα μαθήματα που σχετίζονται με τη

σεξουαλική αγωγή και τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν είναι πλήρως ενσωματωμένα στο ελληνικό σχολικό σύστημα, τα πρόσφατα θεσπισμένα Εργαστήρια Δεξιοτήτων (<http://iep.edu.gr/el/psifiako-apothetirio/skill-labs>) περιλαμβάνουν βασικές δραστηριότητες, οι οποίες επιδιώκουν να μεταδώσουν στους μαθητές και τις μαθήτριες τις αξίες του σεβασμού και της ενσυναίσθησης και να τους ευαισθητοποιήσουν σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Παρά το γεγονός ότι πρόκειται για ένα θετικό βήμα, είναι προφανές ότι δεν εφαρμόζεται σε όλη τη χώρα.

Επιπλέον, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων (2021-2025) και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (2018-2020) περιλαμβάνουν από ένα κεφάλαιο για την πρόληψη και την καταπολέμηση της έμφυλης βίας. Δημόσιοι φορείς, όπως το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ) και η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, έχουν εκδώσει κατευθυντήριες γραμμές και εκθέσεις και έχουν διοργανώσει εκπαιδύσεις και εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης για εκπαιδευτικούς σε θέματα που αφορούν το φύλο και την εκπαίδευση. Ωστόσο, στις περισσότερες περιπτώσεις, οι δραστηριότητες αυτές δεν είναι συνεπείς και συνεκτικές.

Συνοψίζοντας, υπάρχουν πρωτοβουλίες για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας μεταξύ συνομηλίκων και του εκφοβισμού στα ελληνικά σχολεία. Ωστόσο, δεν έχουν όλα τα σχολεία πρόσβαση στις πληροφορίες και τις δραστηριότητες που υλοποιούνται. Η έλλειψη ενός στρατηγικού μακροπρόθεσμου οράματος για την εκπαίδευση καθώς και οι οικονομικοί περιορισμοί που επιβάλλονται είναι κρίσιμοι για την καταπολέμηση της βίας και του εκφοβισμού μεταξύ συνομηλίκων. Με βάση τα προαναφερθέντα στοιχεία, παρακάτω παρατίθενται οι δραστηριότητες συνηγορίας για το «Youth for Love 2».

Στο πλαίσιο της συζήτησης τέθηκαν ζητήματα φύλου, παιδικής προστασίας, σχολικών πολιτικών και συστάσεων πολιτικής που προέκυψαν κατά την υλοποίηση του έργου. Οι συμμετέχοντες και οι συμμετέχουσες επισήμαναν προτάσεις πολιτικής που αφορούν όλους τους τομείς ενδιαφέροντος που συναντώνται στη σχολική βία μεταξύ συνομηλίκων και αφορούν όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας, καθώς και επαγγελματίες, υπηρεσίες και θεσμούς εκτός σχολείου. Ο κατακερματισμός των παρεμβάσεων και των δημόσιων πολιτικών στην Ελλάδα αποτέλεσε κεντρικό μέρος της συζήτησης, αλλά τα βήματα που έχουν γίνει για την αντιμετώπιση των ανισοτήτων και των στερεοτύπων μεταξύ των φύλων (στο πλαίσιο του κινήματος #MeToo στην Ελλάδα) έχουν οδηγήσει σε ορισμένες αλλαγές που πριν από λίγα χρόνια θα ήταν μάλλον αδύνατο να πραγματοποιηθούν.

Μεταξύ των σημαντικότερων σημείων/ προτάσεων που τέθηκαν κατά τη διάρκεια της συνάντησης, οι ακόλουθες προτάσεις κρίθηκαν ως οι πιο αποτελεσματικές:

Σε επίπεδο σχολείου:

- Διεξαγωγή τακτικών αξιολογήσεων για τον εντοπισμό των αναγκών των μελών της σχολικής κοινότητας.
- Παροχή δια βίου εκπαίδευσης (επιμορφώσεις κ.λπ.) και ευκαιριών για την ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων για τους/τις εκπαιδευτικούς σε μόνιμη βάση.
- Ενίσχυση των ψυχοκοινωνικών υπηρεσιών εντός των σχολικών μονάδων.

- Ανάπτυξη ενός δικτύου ενδιαφερομένων που θα συνεργαστεί για την πρόληψη και την καταπολέμηση της σχολικής βίας μεταξύ συνομηλίκων.
- Μείωση του αριθμού των μαθητών και των μαθητριών ανά τάξη, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι εκπαιδευτικοί θα έχουν αρκετό χρόνο για να αναπτύξουν ποιοτικές σχέσεις μαζί τους.
- Δημιουργία μιας ομάδας πρόληψης και προστασίας, με σκοπό τη διεξαγωγή δραστηριοτήτων εντός των σχολικών μονάδων.
- Παροχή ευκαιριών στους γονείς για να συμμετέχουν περισσότερο στη σχολική ζωή και να οικοδομήσουν ουσιαστικές σχέσεις με τους μαθητές και τις μαθήτριες, τους εκπαιδευτικούς και άλλους βασικούς ενδιαφερόμενους φορείς για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας στο σχολείο.
- Συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών διαφορετικών τάξεων του ίδιου σχολείου ή/και συνεργασία μεταξύ διαφορετικών σχολικών μονάδων.

Σε εθνικό επίπεδο:

- Διασφάλιση εφαρμογής προγραμμάτων για την πρόληψη και την καταπολέμηση της σχολικής βίας σε όλα τα σχολεία σε όλη τη χώρα.
- Υιοθέτηση και εφαρμογή προγραμμάτων για την αντιμετώπιση της σχολικής βίας μεταξύ συνομηλίκων στην πρώιμη παιδική ηλικία.
- Οργάνωση δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης του γενικού πληθυσμού.
- Επί του παρόντος, το ελληνικό σχολικό σύστημα δεν παρέχει ούτε επαρκή χώρο ούτε χρόνο για να συνεργαστούν τα μέλη της σχολικής κοινότητας. Η ανάπτυξη μιας κουλτούρας συλλογικής συνύπαρξης και αισθήματος αλληλεγγύης θα είχε θετικό αντίκτυπο όχι μόνο στην πρόληψη και την καταπολέμηση της σχολικής βίας μεταξύ των συνομηλίκων αλλά και στην υπέρβαση μιας σειράς άλλων προκλήσεων μέσα στο σχολείο.
- Προσδιορισμός ευκαιριών για την προώθηση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ισότητας στο ωριαίο πρόγραμμα (δηλαδή κατά τη διάρκεια του μαθήματος της λογοτεχνίας ή της ιστορίας).

4.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ – ActionAid Ιταλία και AFOLMET

Στην Ιταλία δεν υπάρχουν ολοκληρωμένα και πρόσφατα δεδομένα και έρευνες για τη βία από τους συνομηλίκους και τη σχολική βία με βάση το φύλο⁴. Σύμφωνα με στοιχεία από την πλατφόρμα ELISA, ένα εργαλείο παρακολούθησης φαινομένων εκφοβισμού και διαδικτυακού εκφοβισμού που χρηματοδοτείται από το MIUR, το σχολικό έτος 2021-2022 το 22,3% των μαθητών υπέστη εκφοβισμό και το 18,2% συμμετείχε ενεργά σε επεισόδια εκφοβισμού εναντίον συμμαθητή του. Λαμβάνοντας υπόψη την αυξημένη δυσκολία παρακολούθησης περιστατικών βίας που εκτυλίσσονται στο διαδίκτυο, το 8,4% των μαθητών και μαθητριών έχουν υποστεί παρενόχληση στο διαδίκτυο (cyberbullying), ενώ το 7% έχει συμμετάσχει ενεργά σε περιστατικά παρενόχλησης στο διαδίκτυο (cyberbullying). Προκύπτουν επίσης τα παρακάτω ενδιαφέροντα στοιχεία: Ένα υψηλό ποσοστό εκπαιδευτικών αναφέρει ότι το σχολείο τους έχει διορίσει δάσκαλο-σημείο αναφοράς για περιστατικά βίας (76% των δασκάλων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, 83,4% των δασκάλων

---

⁴ Το Εθνικό Ινστιτούτο Στατιστικής (ISTAT) πραγματοποίησε την πιο πρόσφατη έρευνα για τον εκφοβισμό το 2015, ενώ παρουσίασε ισχυρά δεδομένα για τη βία κατά των ανηλίκων σε έρευνα του 2020. Περισσότερες πληροφορίες [ΕΔΩ](#)

δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και 74% των δασκάλων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης), αλλά αυτό το γεγονός δεν φαίνεται να είναι πάντα γνωστό στη σχολική κοινότητα, ιδιαίτερα στους μαθητές και ιδιαίτερα στα Λύκεια. Αυτά τα δεδομένα είναι ενδιαφέροντα αν και ανεπαρκή, αλλά πρέπει πάντα να λαμβάνουμε υπόψη, όπως εντοπίζεται από το YFL2, ότι οι έφηβοι (ετών 14-18) δυστυχώς βιώνουν διαφορετικές μορφές βίας μεταξύ συνομηλίκων σε σχέση με τον εκφοβισμό.

Κατά τη διάρκεια της 17ης κοινοβουλευτικής περιόδου, τα Κοινοβούλιο είχε ήδη εγκρίνει διάφορες νομοθετικές πρωτοβουλίες για την καταπολέμηση της έμφυλης βίας και της βίας μεταξύ συνομηλίκων. Η Ιταλία επικύρωσε τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης τον Μάιο του 2013 και τη μετέτρεψε σε νόμο (Αριθ. 77) στις 27 Ιουνίου 2013. Η Ιταλική Εθνική Στρατηγική Κατά της Βίας 2017-2020 αποσκοπούσε στην καταπολέμηση της βίας από τους άντρες προς τις γυναίκες σε όλες τις πτυχές της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής. Κατά τη διάρκεια της 18ης κοινοβουλευτικής περιόδου, εγκρίθηκαν περαιτέρω νόμοι για το ζήτημα αυτό, συμπεριλαμβανομένου του νόμου Αριθ. 69 στις 19 Ιουλίου 2019 (ο λεγόμενος «κόκκινος κώδικας») και του νόμου Αριθ. 134 στις 27 Σεπτεμβρίου 2021, με στόχο την μεταρρύθμιση του ποινικού κώδικα όσο αφορά την έμφυλη βία. Το 2017, το Υπουργείο Παιδείας ανέπτυξε το σχέδιο και τις κατευθυντήριες γραμμές «Εκπαιδεύστε για να σεβαστείτε» για την προώθηση της ισότητας των φύλων και την πρόληψη της έμφυλης βίας και όλων των μορφών διακρίσεων στα σχολεία. Επίσης, ψηφίστηκε νόμος κατά του εκφοβισμού και της παρενόχλησης στο διαδίκτυο, ο νόμος 71/2017, με τίτλο «Διατάξεις για την προστασία των ανηλίκων για την πρόληψη και καταπολέμηση του φαινομένου της παρενόχλησης στο διαδίκτυο». Επιπλέον, έχει εισαχθεί μια ενημέρωση το 2021 των Οδηγιών για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση του Εκφοβισμού και της Παρενόχλησης στο διαδίκτυο (Υπουργικό Διάταγμα 18 στις 13 Ιανουαρίου 2021 που εκδόθηκε από τη σημείωση 482 στις 18 Φεβρουαρίου 2021) για να μπορέσουν οι διευθυντές, οι εκπαιδευτικοί και οι σχολικοί φορείς να κατανοήσουν, να μειώσουν και να καταπολεμήσουν τα αρνητικά φαινόμενα που επηρεάζουν τα παιδιά, κορίτσια και αγόρια, με νέα εργαλεία. Αντίθετα, τα νομοσχέδια που στόχευαν στην επέκταση της ρύθμισης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της ρητορικής μίσους και των εγκλημάτων μίσους με βάση το φύλο, τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την κατάσταση της υγείας δεν ψηφίστηκαν. Η καταπολέμηση των στερεοτύπων -ιδίως εκείνων που σχετίζονται με την φυλετική ταυτότητα, το βιολογικό φύλο, και τον σεξουαλικό προσανατολισμό- είναι επίσης απαραίτητη για την αντιμετώπιση των δομικών συνθηκών της ανισότητας.

Πέρα από τις παραπάνω πολιτικές, η εκπαίδευση αποτελεί προτεραιότητα και το μοναδικό μέτρο που φαίνεται αποτελεσματικό όσον αφορά την πρόληψη της βίας. Ωστόσο, οι πολιτισμικές ρίζες της βίας δεν αντιμετωπίζονται εκτενώς. Η εφαρμογή αυτών των νομικών διαδικασιών διακόπηκε για πολιτικούς κυρίως λόγους, ενώ η αλλαγή στην κυβέρνηση το 2022 έχει προκαλέσει έντονες συζητήσεις για τα ζητήματα του φύλου στην Ιταλία, επηρεάζοντας ταυτόχρονα εκπαιδευτικά μέτρα που είναι καίρια για την πρόληψη της βίας στο σχολείο, όπως για παράδειγμα η πρωτοβουλία "Καριέρες Alias" και η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση. Παράλληλα, υπάρχουν συζητήσεις για μεταρρύθμιση του νόμου περί εκφοβισμού και παρενόχλησης στο διαδίκτυο, υπέρ μιας πιο τιμωρητικής προσέγγισης ως προς τους ανηλικούς-θύτες και τις οικογένειές τους.

Σε εθνικό επίπεδο, είναι αρκετά εμφανές ότι υπάρχουν κενά: για παράδειγμα, δεν συμπεριλαμβάνεται καμία ειδική μνεία στην έμφυλη βία μέσα στις καινούργιες κατευθυντήριες γραμμές (2020) για τα υποχρεωτικά μαθήματα του σχολείου. Επίσης, έχουν διακοπεί πρωτοβουλίες που είχαν ήδη τεθεί σε εφαρμογή, όπως το Παρατηρητήριο για την Έμφυλη Βία στο Σχολείο στο Υπουργείο Παιδείας ή ο διορισμός εκπαιδευτικών-σημείων αναφοράς (scuole polo) σε τοπικό

επίπεδο για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας, δηλαδή εμπειρογνώμων με σκοπό την επιμόρφωση και ανάπτυξη δεξιοτήτων της εκπαιδευτικής κοινότητας και την ανταλλαγή καλών πρακτικών. Επιπρόσθετα, οι εθνικές κατευθυντήριες γραμμές επικεντρώνονται μόνο στον εκφοβισμό και την παρενόχληση στο διαδίκτυο, δηλαδή ειδικές πτυχές της βίας μεταξύ συνομηλίκων, χωρίς να εμβαθύνουν στις διάφορες εμπειρίες που βιώνουν οι έφηβοι εντός και εκτός σχολείου. Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση παραμένει προαιρετική στην Ιταλία, παρά τις ενδείξεις του ΠΟΥ και των ευρωπαϊκών θεσμών. Κάποια σχολεία παρέχουν σεξουαλική διαπαιδαγώγηση σε μαθητές και μαθήτριες, αλλά η πιθανότητα αυτή εξαρτάται από την καλή θέληση των διευθυντών. Ταυτόχρονα, η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση τείνει να επικεντρώνεται αποκλειστικά στις βιολογικές πτυχές του αναπαραγωγικού συστήματος, παρά στις ευρύτερες ψυχολογικές, κοινωνικές ή συναισθηματικές πτυχές της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, όπως καθορίζονται από τον ΠΟΥ και την UNESCO.

Το τεράστιο έργο που πραγματοποιήθηκε στην Ιταλία με τους μαθητές, τους δασκάλους, τους σχετικούς φορείς, τους γονείς και τους πολιτικούς έχει αναδείξει τις παρακάτω συστάσεις:

Σε εθνικό επίπεδο (Υπουργείο Παιδείας και Κοινοβούλιο):

- Εισαγωγή της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στο πρόγραμμα σπουδών σε όλα τα επίπεδα, με εκπαιδευτικό υλικό που να έχει αναπτυχθεί σε συνεργασία με τοπικούς φορείς (όπως κέντρα συμβουλευτικής, κέντρα κατά της βίας, τρανσφεμινιστικές οργανώσεις) και με την ενεργή συμμετοχή των μαθητών για τον εντοπισμό των αναγκών και των προτεραιοτήτων.
- Αναθεώρηση του Εθνικού Προγράμματος για την Εκπαίδευση του Σεβασμού, προκειμένου να ενσωματωθούν επιπλέον εργαλεία και πολιτικές κατά των διακρίσεων, όπως γραφεία και κέντρα ψυχολογικής υποστήριξης, Κανονισμοί Κατά του Εκφοβισμού, επανεκκίνηση του Προγράμματος "Καριέρες Alias" και τουαλέτες ουδέτερες ως προς το φύλο.
- Συστηματοποίηση των κονδυλίων και χώρων για ψυχολογική υποστήριξη σε κάθε σχολείο, σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές.

Σε επίπεδο σχολείου και τοπικής κοινότητας:

Σαφείς, διαφανείς και υποχρεωτικές διαδικασίες και κανονισμούς για όλη τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση που προβλέπουν τόσο δράσεις πρόληψης όσο και αντιμετώπισης της βίας και πρέπει να περιλαμβάνουν:

- Υποχρεωτική επιμόρφωση για όλο το διδακτικό προσωπικό στην κοινωνική και συναισθηματική αγωγή, τη διαχείριση των σχέσεων, καθώς και στην πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας σε συνεργασία με σχετικούς φορείς της κοινωνίας των πολιτών.
- Οδηγίες για συμπεριληπτική γλώσσα.
- Μέτρα παιδικής προστασίας και διασφάλισης της ιδιωτικότητας των ανηλίκων.

- Πρωτοβουλίες "Καριέρες Alias", τουαλέτες ουδέτερες ως προς το φύλο, κανονισμοί κατά της παρενόχλησης.
- Εξειδικευμένοι εκπαιδευτικοί (και όχι μόνο σε θέματα εκφοβισμού και παρενόχλησης στο διαδίκτυο) που εμπιστεύονται οι μαθητές και που μπορούν να αποτελέσουν σημείο αναφοράς για όλα τα προβλήματα που συνδέονται με τη βία, αλλά και τις διακρίσεις.
- Χώροι ελεύθερης έκφρασης και βοήθειας/υποστήριξης, εξοπλισμένοι με εργαλεία ψυχολογικής υποστήριξης, συν-σχεδιασμένοι και πιθανώς συνδιαχειριζόμενοι από μαθητές, μαζί με σύμβουλους και εξωτερικούς εμπειρογνώμονες σε θέματα σεξουαλικότητας, βίας και μεθοδολογίες τρανσφεμινισμού.

4.3 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΤΟ ΒΕΛΓΙΟ - UCLL

Το Βέλγιο διαθέτει ένα σύστημα διπλής διακυβέρνησης. Στην περιοχή υλοποίησης του έργου YFL2, υπάρχει το σύστημα ομοσπονδιακής/εθνικής διακυβέρνησης και το σύστημα περιφερειακής/φλαμανδικής διακυβέρνησης. Η εκπαίδευση ρυθμίζεται αποκλειστικά από την περιφερειακή διακυβέρνηση, ενώ οι τομείς της ισότητας των φύλων και της δικαιοσύνης ρυθμίζονται τόσο σε επίπεδο περιφέρειας όσο και σε ομοσπονδιακό επίπεδο. Το 2016, το Βέλγιο επικύρωσε τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης σε ομοσπονδιακό και σε περιφερειακό επίπεδο. Για να διασφαλιστεί η εφαρμογή της Σύμβασης στη νομοθεσία και την πολιτική, ιδρύθηκε το Ινστιτούτο Ισότητας των Φύλων. Το Ινστιτούτο αυτό παρέχει επίσης δικαστική υποστήριξη στα θύματα σεξουαλικής βίας, αλλά δεν ασχολείται άμεσα με την εκπαίδευση. Αυτήν την περίοδο υλοποιούνται το Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά της Σεξουαλικής Βίας και το Φλαμανδικό Σχέδιο Δράσης κατά της Σεξουαλικής Βίας (2020-2024).

Το βελγικό εκπαιδευτικό σύστημα ρυθμίζεται σε περιφερειακό επίπεδο, οπότε κάθε περιφέρεια έχει ξεχωριστή πολιτική. Στη φλαμανδική περιφέρεια, όπου υλοποιείται το «Youth for Love 2», το εκπαιδευτικό σύστημα έχει την εξής δομή: νηπιαγωγείο (το οποίο δεν είναι υποχρεωτικό), έξι χρόνια δημοτικού, δύο χρόνια γυμνασίου και τέσσερα χρόνια λυκείου με την επιλογή μεταξύ ακαδημαϊκού, τεχνικού ή επαγγελματικού προσανατολισμού.

Η ευαισθητοποίηση για την έμφυλη βία με ομάδα-στόχο τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς είναι προτεραιότητα. Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά της Βίας υπογραμμίζει ότι η εκπαίδευση διαδραματίζει κείμενο ρόλο στον τομέα της πρόληψης. Γι' αυτό το λόγο, προβλέπει επιμορφώσεις εκπαιδευτικών πάνω στην έμφυλη βία και προτείνει υλικό για εκπαιδευτικές δραστηριότητες με θέμα την ισότητα των φύλων που θα ενσωματώνονται στα επίσημα προγράμματα σπουδών. Υπογραμμίζεται ότι η εκπαίδευση παίζει κείμενο ρόλο στην πρόληψη της βίας και ότι συζητήσεις για τις υγιείς σεξουαλικές σχέσεις θα πρέπει να πραγματοποιούνται σε όλες τις και σε όλες τις βαθμίδες.

Μέσω μιας συμμετοχική διαδικασίας με τη συμβολή μαθητών, πολιτικών, σχετικών φορέων και εκπαιδευτικών, έχουν εντοπιστεί οι ακόλουθες προτάσεις πολιτικής. Δεν αναγνωρίστηκαν σημαντικά κενά σε επίπεδο εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής από τους συμμετέχοντες.

Σε εθνικό επίπεδο:

- Σήμερα, η πολιτική επενδύει στην περίθαλψη (π.χ. κέντρα για σεξουαλική βία, μεταρρύθμιση του νόμου για τη σεξουαλική βία). Συστήνεται η επένδυση σε ευρύτερη φροντίδα με έμφαση στην πρόληψη της νεανικής βίας.

Σε επίπεδο σχολείου και τοπικής κοινότητας:

- Οι φορείς της τοπικής κοινότητας πρέπει να αποτελέσουν τον χαμένο κρίκο ανάμεσα σε εξειδικευμένη περίθαλψη και σχολεία/εκπαιδευτικούς, έτσι ώστε να υπάρξει επένδυση στην πρόληψη, στην αλληλεγγύη μεταξύ των μαθητών και στη δημιουργία ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος. Αυτό θα βοηθήσει τα σχολεία στην πρόληψη προβλημάτων και νεανικής βίας, αλλά και μετέπειτα στην αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών.
- Οι σχολικές διαδικασίες θα πρέπει να βελτιωθούν ώστε να λειτουργούν υποστηρικτικά ως προς τους εκπαιδευτικούς για να παρέχουν υποστήριξη στους μαθητές καθημερινά. Να απενοχοποιηθεί η συζήτηση θεμάτων που είναι σημαντικά για τους νέους, εκτός του ζητήματος της νεανικής βίας. Να ευαισθητοποιηθούν οι εκπαιδευτικοί για τη σημασία αυτών των συζητήσεων και ότι δεν χρειάζεται να είναι επαγγελματίες για να μιλήσουν για ζητήματα ψυχικής υγείας με τους μαθητές.
- Συνίσταται η διοργάνωση μιας εβδομάδας ευεξίας στην αρχή του σχολικού έτους, κατά τη διάρκεια της οποίας θα αναπτυχθούν σημεία δράσης και κανόνες μαζί με τους μαθητές, που θα εφαρμοστούν για την υπόλοιπη χρονιά.
- Η συμπερίληψη κοινωνικών θεμάτων, όπως το φύλο, η φυλή και η ευεξία, σε καθημερινές συζητήσεις, αντί να συζητούνται για μια "ειδική" εβδομάδα μόνο μία φορά τον χρόνο.
- Η ομαλή εισαγωγή σε περίπλοκα και δυσνόητα θέματα μέσα από το πλαίσιο και την πραγματικότητα των νέων, αντί της επιβολής καινούργιων απόψεων που διαφέρουν κατά πολύ από τις απόψεις των νέων.

4.4 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΤΗ ΡΟΥΜΑΝΙΑ - CPE

Πάνω από το 95% των μαθητών που συμμετείχαν στις δράσεις του έργου έχουν υποστεί πολλαπλές μορφές βίας μεταξύ συνομηλίκων: 64% λεκτική βία, 18% σωματική βία, 13% συναισθηματική βία και οι περισσότεροι από αυτούς είχαν μεγάλη δυσκολία στο να διαχειριστούν αυτές τις καταστάσεις.

Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης επικυρώθηκε από τη Ρουμανία τον Μάρτιο του 2016 και έχει τεθεί σε ισχύ από τον Σεπτέμβριο του 2016. Η Ρουμανία διαθέτει επίσης Εθνική Στρατηγική για την Προώθηση της Ισότητας των Ευκαιριών, της Ίσης Αντιμετώπισης των Φύλων και της Πρόληψης και Καταπολέμησης της Ενδοοικογενειακής Βίας για την περίοδο 2018-2021. Η εφαρμογή της δράσης αυτής έχει επικεντρωθεί στην ενδοοικογενειακή βία, με την έγκριση του Νόμου για την Ενδοοικογενειακή Βία, ενώ δεν υπάρχει ειδική νομοθεσία για άλλες μορφές έμφυλης βίας. Το

ρουμανικό εκπαιδευτικό σύστημα αποτελείται από προσχολική εκπαίδευση (νηπιαγωγείο), που είναι προαιρετική για παιδιά ηλικίας 3-4 ετών και υποχρεωτική για παιδιά ηλικίας 5 ετών, πέντε χρόνια δημοτικού, τέσσερα χρόνια γυμνασίου και τέσσερα χρόνια λυκείου, επιλέγοντας μεταξύ επαγγελματικής ή τεχνικής κατεύθυνσης. Ο ρουμανικός νόμος ορίζει ότι το Υπουργείο Παιδείας είναι υποχρεωμένο να εισάγει στα προγράμματα σπουδών υλικό για την ισότητα των ευκαιριών, την ίση αντιμετώπιση των φύλων, τον αμοιβαίο σεβασμό, την προώθηση της μη βίας στις διαπροσωπικές σχέσεις, την έμφυλη βία και την καταπολέμηση φυλετικών στερεοτύπων. Υλικό προσαρμοσμένο ανάλογα με την ηλικία και την κατανόηση των μαθητών. Εξωσχολικές δραστηριότητες μπορούν να αναπτυχθούν από επαγγελματίες εξειδικευμένους στις επιμορφώσεις πάνω στην ενδοοικογενειακή βία στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Επιπλέον, κάθε σχολείο έχει επίσης την υποχρέωση να διεξάγει επιμορφωτικά προγράμματα για εκπαιδευτικούς, γονείς και παιδιά, με σκοπό την πρόληψη της ενδοοικογενειακής βίας, της παρενόχλησης και της σεξουαλικής βίας.

Παρόλο που υπάρχει μια μόνιμη επιτροπή για την καταπολέμηση της βίας σε κάθε εκπαιδευτική μονάδα και, από τον Σεπτέμβριο του 2021, κάθε σχολείο πρέπει να έχει ομάδα δράσης κατά του εκφοβισμού με έως 10 μέλη (το διευθυντή του σχολείου, τρεις εκπαιδευτικούς με ειδικές δεξιότητες, τον σχολικό σύμβουλο, τον σύμβουλο εκπαιδευτικών, εκπρόσωπους μαθητών, γονέων και των τοπικών αρχών), οι περισσότερες από αυτές τις πρωτοβουλίες είναι μόνο τυπικές. Οι εκπαιδευτικοί που είναι μέλη της ομάδας δράσης κατά του εκφοβισμού θα πρέπει να οργανώνουν σύντομες ενημερωτικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια των διδακτικών ωρών, προκειμένου να παρουσιάσουν την ομάδα δράσης κατά του εκφοβισμού και να ενθαρρύνουν τη θετική συμπεριφορά των μαθητών.

Η ομάδα δράσης κατά του εκφοβισμού πρέπει να λαμβάνει ειδοποιήσεις, γραπτές ή προφορικές, από το εκπαιδευτικό προσωπικό, τους μαθητές, τους γονείς ή το βοηθητικό προσωπικό, σχετικά με συγκεκριμένες περιπτώσεις εκφοβισμού και να προβαίνει άμεσα σε έρευνες, ώστε η διαδικασία αξιολόγησης και καθορισμού της σοβαρότητας της εκάστοτε περίπτωσης να μην διαρκεί περισσότερο από 48 ώρες. Έπειτα, η ομάδα δράσης θα πρέπει να συνεργάζεται με τους εκπαιδευτικούς και τους διευθυντές για την επίλυση των αναφερθέντων προβλημάτων, να λαμβάνει κατάλληλα μέτρα προστασίας του θύματος, να διορθώνει την εκφοβιστική συμπεριφορά του θύτη, και να εξασφαλίζει την προστασία των μαθητών που έχουν αναφέρει περιστατικά εκφοβισμού από οποιαδήποτε μορφή διάκρισης ή εκδίκησης από μαθητές ή εκπαιδευτικούς. Όμως, στην πραγματικότητα, αυτές οι ομάδες δράσης δεν λειτουργούν.

Τυπικά, όλοι οι εκπαιδευτικοί διορισμένοι ως σημεία αναφοράς κατά του εκφοβισμού θα πρέπει να επωφελούνται από σχετικές καταρτίσεις με την υποστήριξη των κέντρων επιμόρφωσης εκπαιδευτικών, των κέντρων πληροφόρησης, της ψυχο-παιδαγωγικής υποστήριξης και μη-κυβερνητικών οργανώσεων, εξειδικευμένων σε μαθήματα πρόληψης και καταπολέμησης της βίας στο σχολικό περιβάλλον, τα οποία είναι πιστοποιημένα από το Υπουργείο Παιδείας. Στην πράξη, ωστόσο, μόνο λίγοι εκπαιδευτικοί επωφελούνται από κατάρτιση πάνω σε θέματα εκφοβισμού και βίας. Στη Ρουμανία από τον Ιανουάριο του 2022, λειτουργεί το Τηλέφωνο του Παιδιού (Child Phone), ένα εικοσιτετράωρο τηλεφωνικό κέντρο με μοναδικό αριθμό (119), τον οποίο μπορούν να καλέσουν παιδιά σε ευάλωτη κατάσταση ή και άλλα άτομα για να καταγγείλουν περιπτώσεις παιδιών-θύματων

κακοποίησης, εκμετάλλευσης ή άλλης μορφής βίας. Στις κλήσεις αυτές απαντούν εξειδικευμένοι σύμβουλοι στην κοινωνική εργασία και την παιδική προστασία. Μέσα σε μόλις τρεις εβδομάδες από την λειτουργία του μοναδικού αυτού αριθμού, περισσότερα από 3.000 κορίτσια και αγόρια κατήγγειλαν σωματική και συναισθηματική κακοποίηση, παραμέληση και παρενόχληση. Ο κύριος σκοπός του μοναδικού αριθμού είναι η παροχή άμεσης βοήθειας σε καταστάσεις επείγουσας ανάγκης, όπου κινδυνεύει η ζωή των παιδιών ή απειλείται είτε η υγεία, είτε η φυσική και ψυχική ακεραιότητά τους. Ωστόσο, είναι ένα εργαλείο που χρησιμοποιείται από τους εφήβους ακόμα και σε καταστάσεις που είναι δύσκολο να διαχειριστούν, ιδιαίτερα όσον αφορά τις σχέσεις με τους γονείς.

Σε εθνικό επίπεδο:

- Εισαγωγή και προώθηση εκπαίδευσης πάνω στην υγεία στα σχολεία, σε προαιρετική βάση, το οποίο να περιλαμβάνει υλικό για την ανάπτυξη υγιών σχέσεων, την πρόληψη διαπροσωπικών συγκρούσεων, την κοινωνική προσαρμογή και αντιμετώπιση κρίσιμων καταστάσεων, την ψυχική υγεία και τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση.
- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με την υπηρεσία Τηλέφωνο του Παιδιού (119) που λειτουργεί από τον Ιανουάριο του 2022, παροτρύνοντας τους εφήβους να το χρησιμοποιήσουν για τη διαχείριση περιστατικών βίας.

Σε επίπεδο σχολείου και τοπικής κοινότητας:

- Αύξηση της συνεργασίας μεταξύ σχετικών φορέων και σχολείων για τη δημιουργία ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος για τους έφηβους.
- Δημιουργία ασφαλών χώρων για συναντήσεις, δραστηριότητες και κοινωνικοποίηση των εφήβων εντός του σχολείου, που θα διαχειρίζονται οι ίδιοι οι μαθητές και θα συνδέονται με κοινοτικά κέντρα νεότητας.
- Ουσιαστική λειτουργία της Ομάδας Δράσης κατά του Σχολικού Εκφοβισμού. Στην ομάδα κατά του εκφοβισμού σε κάθε σχολείο πρέπει να συμμετέχει ο διευθυντής του σχολείου, ο εκπαιδευτικός σύμβουλος, τρεις εκπαιδευτικοί που έχουν εκπαιδευτεί στο θέμα της βίας, συμπεριλαμβανομένης της ψυχολογικής βίας-εκφοβισμού, δύο ή περισσότεροι εκπρόσωποι μαθητών, ένας εκπρόσωπος γονέων, και εκπρόσωποι των τοπικών αρχών.
- Υποστήριξη των εκπαιδευτικών στη συμμετοχή σε προγράμματα κατάρτισης για την πρόληψη και διαχείριση καταστάσεων βίας μεταξύ συνομηλίκων.
- Δημιουργία και συνεχής υλοποίηση ομαδικών δραστηριοτήτων υπό την καθοδήγηση του σχολικού ψυχολόγου/συμβούλου, μέσα από τις οποίες θα αντιμετωπίζονται θέματα σχετικά με τη βία μεταξύ συνομηλίκων (πώς να αναγνωρίζουν τις ενδείξεις, διαχείριση συγκρούσεων, πώς να αντιδρούν ως μάρτυρες της βίας μεταξύ συνομηλίκων).
- Εισαγωγή ειδικών μέτρων για την προστασία κοριτσιών που συχνά είναι θύματα έμφυλης βίας: μαθήματα αυτοάμυνας στο σχολικό πρόγραμμα, ενδεχομένως στα μαθήματα φυσικής αγωγής, αύξηση του φωτισμού σε όλη τη γειτονιά, παρουσία αστυνομίας στους δρόμους.

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

**PER UNA SCUOLA ATTIVA CONTRO
LA VIOLENZA TRA PARI E DI GENERE**

1 Prevenzione del
bullismo e della
violenza tra pari

act:onaid

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

**PER UNA SCUOLA ATTIVA CONTRO
LA VIOLENZA TRA PARI E DI GENERE**

2 Educazione
sessuale e
all'affettività

act:onaid

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

**PER UNA SCUOLA ATTIVA CONTRO
LA VIOLENZA TRA PARI E DI GENERE**

3 Spazi di supporto
psicologico

act:onaid

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

**PER UNA SCUOLA ATTIVA CONTRO
LA VIOLENZA TRA PARI E DI GENERE**

4 Codici
antimolestia,
carriere alias e
bagni neutri

act:onaid

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

**PER UNA SCUOLA ATTIVA CONTRO
LA VIOLENZA TRA PARI E DI GENERE**

5 Formazione del
corpo docente
all'affettività e alla
prevenzione della
violenza

act:onaid

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

**PER UNA SCUOLA ATTIVA CONTRO
LA VIOLENZA TRA PARI E DI GENERE**

6 Linguaggio
inclusivo

act:onaid

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

**PER UNA SCUOLA ATTIVA CONTRO
LA VIOLENZA TRA PARI E DI GENERE**

7

Spazi di ascolto e
supporto tra pari

act:onaid

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

**PER UNA SCUOLA ATTIVA CONTRO
LA VIOLENZA TRA PARI E DI GENERE**

8

Attenzione
all'intersezionalità
e ai principi
transfemministi
nella didattica

act:onaid

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

**PER UNA SCUOLA ATTIVA CONTRO
LA VIOLENZA TRA PARI E DI GENERE**

9

Inserimento di un
tutor referente
nel contrasto alla
violenza

act:onaid

Co-funded by the Rights,
Equality and Citizenship (REC)
Programme of the European Union

**PER UNA SCUOLA ATTIVA CONTRO
LA VIOLENZA TRA PARI E DI GENERE**

10

Coinvolgere la
comunità
educante

act:onaid